

**ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННЫЙ
КОМПЛЕКС В СИСТЕМЕ
РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ**

Материалы

**XIV Международной научно-практической
конференции**

Сербия, г. Белград

20–27 апреля 2026 г.

Министерство науки и высшего образования Российской Федерации
КУБАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННЫЙ КОМПЛЕКС В СИСТЕМЕ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Материалы
XIV Международной научно-практической конференции

Сербия, г. Белград
20–27 апреля 2026 г.

Краснодар
2026

Ministry of Science and Higher Education of the Russian Federation
KUBAN STATE UNIVERSITY

TOURIST AND RECREATIONAL COMPLEX
IN THE SYSTEM OF REGIONAL DEVELOPMENT

Proceedings
of the XIV International Scientific and Practical Conference

Serbia, Belgrade
April 20–27, 2026

Krasnodar
2026

УДК 338.48
ББК 75.81 : 65.433
Т 878

Редакционная коллегия:

М.Ю. Беликов (отв. редактор), В.В. Анисимова,
М.А. Величко, Т.А. Волкова, Д.В. Жаворонков,
Н.А. Комаревцева, А.В. Коновалова, А.В. Мамонова,
В.В. Миненкова, Т.Ю. Сапожникова, М.Ф. Ходыкина

Т 878 Туристско-рекреационный комплекс в системе регионального развития: материалы XIV Международной научно-практической конференции / ответственный редактор М.Ю. Беликов; Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Кубанский государственный университет. – Краснодар: Кубанский государственный университет, 2026. – 518 с. – 500 экз.
ISBN 978-5-8209-2775-1

В издании отражены результаты поиска оптимальных путей развития туризма и повышения эффективности функционирования туристско-рекреационного комплекса.

Внимание ученых сосредоточено на исследовании управления туристско-рекреационным комплексом территории, географии туризма и туристско-рекреационного потенциала территорий, их устойчивого развития, на структуре туристского рынка, его динамике и инструментах воздействия, образовании в туризме, роли экскурсионного обслуживания, инновационных процессов в сфере рекреации, туризма и сервиса.

Адресуется специалистам-практикам, преподавателям учебных заведений, аспирантам, студентам, магистрантам и всем, кто интересуется развитием туристско-рекреационного комплекса в регионах.

УДК 338.48
ББК 75.81 : 65.433

ISBN 978-5-8209-2775-1

© Кубанский государственный университет, 2026

Д. Ковачевић
D. Kovačević

Институт друштвених наука
Institute of Social Sciences

**РАЗМАТРАЊЕ ПРАВНЕ ЗАШТИТЕ ТУРИСТА У
ДЕЦЕНТРАЛИЗОВАНИМ ЕКОСИСТЕМИМА ПАМЕТНОГ
ТУРИЗМА
RETHINKING TOURIST PROTECTION IN DECENTRALIZED
SMART TOURISM ECOSYSTEMS**

Анстракт: Развој паметног туризма све више се заснива на примени децентрализованих дигиталних технологија које мењају начин пружања туристичких услуга. Иако ови системи доприносе ефикасности и транспарентности, истовремено отварају нова правна и безбедносна питања. Циљ рада је анализа ограничења правне заштите туриста у децентрализованим дигиталним окружењима, са посебним освртом на одговорност и правну сигурност.

Кључне ријечи: туризам, паметни туризам, децентрализација, заштита туриста, правна сигурност.

Abstract: The development of smart tourism increasingly relies on decentralized digital technologies that transform the delivery of tourism services. While these systems contribute to greater efficiency and transparency, they simultaneously raise new legal and security challenges. The aim of this paper is to analyze the limitations of tourist protection in decentralized digital environments, with particular focus on issues of responsibility and legal certainty.

Keywords: tourism, smart tourism, decentralization, tourist protection, legal certainty.

Савремени развој туристичко-рекреативног комплекса све више је условљен процесима дигитализације који мењају начин организације туристичких услуга и саму природу односа између учесника у туристичком систему. У оквиру ових трансформација, концепт паметног туризма заснован на примени савремених информационих технологија, укључујући децентрализоване апликације и блокчејн (blockchain) системе, представља један од кључних праваца развоја. Ове технологије омогућавају директну интеракцију између корисника и пружалаца услуга, смањујући

потребу за посредницима и обећавајући већу ефикасност, транспарентност и доступност туристичких услуга. У пракси, ови системи се већ примењују кроз децентрализоване платформе за резервацију смештаја и туристичких услуга (попут Travalala.com), које функционишу без централног посредника. На пример, одређене блокчејн платформе омогућавају директно повезивање туриста и пружалаца услуга путем паметних уговора, при чему се плаћање и резервација аутоматски извршавају, што доводи до повећане ефикасности и смањених трошкова, али и до одређених потешкоћа (попут отежаног утврђивања одговорности у случају спорова). С обзиром на то да је дигитална трансформација туризма препозната као један од кључних глобалних трендова развоја овог сектора, од изузетне важности је разумети њене импликације по безбедност и правну сигурност туриста [UNWTO. Global Report on Digital Transformation in Tourism].

Децентрализовани системи уводе квалитативно нову димензију у разумевање правних односа у туризму. За разлику од традиционалних платформи, у којима постоји јасно дефинисан субјект одговоран за функционисање система и заштиту корисника, децентрализовани модели функционишу кроз дистрибуиране мреже без централног ауторитета. Оваква структура доводи до промене у начину на који се нормативни поредак успоставља и примењује, јер правила понашања нису више искључиво резултат правних норми, већ су уграђена у саму архитектуру система, што је у теорији описано тезом да «код постаје закон» [Lessig L., 1999]. Даље развијање овог приступа указује на све снажније преплитање права и технологије, где технички системи преузимају регулативну функцију традиционалних правних механизма [Hildebrandt M., 2015].

Оваква трансформација има директне импликације на концепт правне заштите туриста. Туризам, као делатност која се у великој мери заснива на поверењу, подразумева постојање институционалних механизма који омогућавају корисницима да остваре своја права у случају неправилности. Међутим, у децентрализованим системима поверење се све више заснива на техничкој поузданости система и алгоритамским процесима, а мање на институционалним гаранцијама, што отвара питање транспарентности и одговорности дигиталних система [Pasquale F., 2015]. На тај начин долази до померања фокуса са правне ка технолошкој сигурности, што може имати значајне последице по положај корисника.

Један од кључних проблема који се јавља у овом контексту јесте фрагментација одговорности. У одсуству централног субјекта, поставља се питање ко сноси одговорност за евентуалну штету насталу у дигиталном окружењу. Док је у традиционалним системима могуће идентификовати оператера као одговорно лице, децентрализовани системи расподељују одговорност међу различитим актерима, укључујући програмере, кориснике и саме техничке протоколе [De Filippi P., 2018]. Оваква ситуација доводи до правне неизвесности и отежава остваривање права корисника, посебно у прекограничним односима који су карактеристични за туризам.

Додатни проблем представља неповратност трансакција која је инхерентна блокчејн технологији. Једном извршене трансакције не могу се изменити или поништити, што представља значајно одступање од традиционалних правних принципа који омогућавају корекцију грешака и заштиту слабије стране [Werbach K., 2018]. У пракси, то значи да туриста који се суочи са преваром или грешком у систему често нема могућност да оствари правну заштиту, што доводи у питање основну функцију права као корективног механизма. Посебан изазов у контексту децентрализованих система представља правна природа паметних уговора. За разлику од традиционалних уговорних односа, који подразумевају могућност тумачења и правне интервенције, паметни уговори функционишу као аутоматизовани механизми извршења, у којима је простор за накнадну корекцију изузетно ограничен. Оваква трансформација доводи у питање примену класичних института уговорног права, укључујући појмове сагласности воља, грешке и ништавости, што додатно усложњава положај туриста као корисника ових система.

У овом контексту посебно је важно размотрити питање аутономије корисника. Децентрализовани системи често се представљају као инструменти који повећавају аутономију појединца, омогућавајући му да самостално доноси одлуке без посредовања институција. Међутим, ова аутономија може имати ограничен карактер, јер су избори корисника унапред структурирани кроз алгоритамске процесе и дизајн система [Zarsky T.Z., 2016]. Туриста, иако формално слободан, делује унутар унапред дефинисаних оквира, док одговорност за одлуке сноси без адекватне правне заштите.

Рањивост туриста у децентрализованим дигиталним окружењима додатно је појачана недостатком знања и информисаности. Истраживања указују да корисници често немају довољно разумевања

дигиталних технологија које користе, што повећава ризик од злоупотреба и погрешних одлука. У контексту туризма, где се одлуке доносе у динамичном и често непознатом окружењу, овај проблем постаје још израженији. У светлу наведених изазова, јасно је да постојећи правни оквири нису у потпуности прилагођени децентрализованим дигиталним системима. Развој нових регулаторних приступа постаје нужност, посебно у контексту заштите корисника и обезбеђивања правне сигурности [UNWTO. Global Report on Digital Transformation in Tourism].

Све израженија дигитализација друштвених односа указује на потребу за редефинисањем одговорности дигиталних актера и јачањем механизма заштите корисника у онлајн окружењу. Закључно, децентрализација у туризму представља значајан искорак ка иновацијама, али истовремено отвара низ сложених правних и безбедносних питања. Преиспитивање заштите туриста у овим условима не подразумева одбацавање технологије, већ њено уклапање у правни оквир који обезбеђује сигурност и заштиту корисника. У супротном, постоји ризик да се повећана аутономија претвори у рањивост, а технолошки напредак у извор нове несигурности у туристичком сектору.

Библиографска листа

1. De Filippi P., Wright A. Blockchain and the Law: The Rule of Code. Cambridge, 2018.
2. Hildebrandt M. Smart Technologies and the End(s) of Law. Cheltenham, 2015.
3. Lessig L. Code and Other Laws of Cyberspace. New York, 1999.
4. Pasquale F. The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information. Cambridge, 2015.
5. UNWTO. Global Report on Digital Transformation in Tourism. URL: <https://www.untourism.int/digital-transformation>.
6. Werbach K. The Blockchain and the New Architecture of Trust. Cambridge, 2018.
7. Zarsky T.Z. The Trouble with Algorithmic Decisions: An Analytic Road Map to Examine Efficiency and Fairness in Automated and Opaque Decision Making // Science, Technology & Human Values. 2016. Vol. 41, № 1.